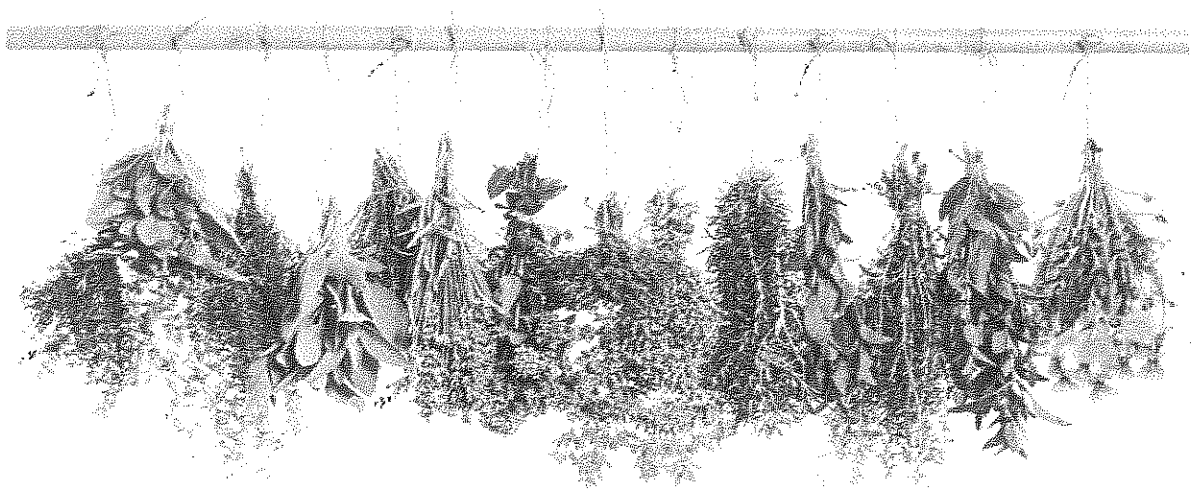
Приложение №1

РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“ към Програма за опазване на околната среда на община Куклен

2025-2028 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Въведение

II. Описание на местоположението на естествените находища на лечебните растения, условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите на територията на община Куклен

III. Защитени зони

IV. Защитени територии

V. Дейности за опазване на екосистемите и ресурсите от лечебни растения за осигуряване на устойчивото им ползване

VI. Приоритетни мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения

VII. Избор и регламент на територии, които не са защитени, но изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях

VIII. Местни нормативни актове за начините на земеползване съобразно изискванията на нормативните актове и плановите документи от повисока степен

IX. Видове под специален режим

X. Заключение

XI. Термини и дефиниции

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият раздел „Лечебни растения" (ЛР) към общинската Програма за опазване на околната среда на община Куклен за периода 2021-2028г. е разработен на основание чл.50, т.3 и чл.55 от Закона за лечебните растения (ЗЛР), обн. ДВ бр.29 от 7 Април 2000 г., с посл. изм. ДВ. бр.96 от 1 Декември 2017 г. и във връзка с разпоредбите на Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г. Българската лечебна флора е не само най-богатата в Европа, но и най-добре проучената. Богатите архиви и хербарии на специализираните институти на Българската академия на науките са ценни за науката и достъпни за всички. България е основен доставчик на билки за целия Свят. С територия десетки пъти по-малка от тази на Индия и Китай, пропорционално на площта си, страната ни ги изпреварва по количества износ на билки. Точни данни за количествата билки, които преминават през билкозаготвителните пунктове у нас няма. Твърди се, че са повече от 17 хил. тона годишно.

Най-големи количества се търгуват от дивораст ящи липа, глог, шипка, трънка и коприва. България е единствената страна в Европейския съюз, която има специален Закон за лечебните растения, защото единствено ние събираме билки от дивата природа и то в огромни количества. Законът за лечебните растения предписва как да се организира изкупуването и заготвянето на билки в специални пунктове, които се регистрират в регионалните инспекции по околна среда и води. Определя и правила за събиране, изсушаване, превоз и съхранение. Задължава билкозаготвителите да обучават берачите си. В България се извършва основно първична преработка на билките: сушене, замразяване, рязане, пакетиране, което не добавя повече от 5% стойност. Толкова е и максималната печалба на билкозаготвителите. Затова, за да увеличат приходите си, те се стремят да изнасят все по-големи количества билки и нерядко ощетяват дивата природа. Единици са фирмите в България, които вече ползват високотехнологично оборудване при обработването на билките и изнасят на пазара у нас и в чужбина преработени крайни продукти, на много по-високи цени. Суровина само в изсушен вид струва единица, а в преработен вид, като краен продукт може да струва 10–15 дори 100 пъти по-скъпо. Към това трябва да се стремят фирмите, обработващи билки в България – високотехнологична преработка, производство на етерични масла, тинктури, добавки и др.

Стотици хиляди семейства у нас могат да разчитат на билките за препитанието си. Доходите им зависят от това да познават добре различните видове растения, да знаят точно кога лечебните вещества в тях са най-силни и да спазват правилата за събиране, за да опазват естествените им находища. По-голямата част от билките, които се изкупуват, търгуват и преработват се събират от дивата природа. Тя е много щедра с нас, но не е неизчерпаема! С настоящия раздел „Лечебни растения" към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързаните с тях

компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

В последните години значително нараства интереса към лечебните растения. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина суровина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др. Съществуващата в страната икономическа криза принуждава значителен брой хора да събират билки и плодове с търговска цел. Съгласно ЗЛР, лечебните растения на територията на Република България се използват съгласно принципите за устойчиво ползване и един от подходите, които позволява прилагането на този принцип е планиране и контролиране на ползването на полезна биомаса от диворастящите популации на лечебните растения. Основните принципи при планиране на ползването на лечебни растения са: минимално ползване на проблемни видове; използване на щадящи способи и техники за събиране; сигурно и ефективно първично преработване за реализация и ползване на базата на разработен планов документ. В тази връзка раздел „Лечебни растения" в ОПООС на община Куклен повишава своето значение като документ, осигуряващ устойчиво ползване на тези ценни природни ресурси.

Цел: Целта на настоящия раздел „Лечебни растения" е запазване на ресурсите от съществуващите видове лечебни растения на територията на община Куклен. Той урежда управлението на дейностите по опазването и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки.

Задачи:

- Опазване на лечебните растения в естествените им находища;
- Поддържане и съхранение на екосистемите съдържащи лечебни растения;
- Опазване на естествените местообитания на лечебните растения.

Нормативи:

1. Закон за лечебните растения 2. Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от МОСВ. 3. Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г., издадена от Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите. Според ЗЛР разделът „Лечебни растения" към ОПООС е планов документ за опазване и устойчиво ползване на ресурсите от лечебни растения в общината. Съгласно чл. 46 от ЗЛР Кметът ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като: 1. Организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда; 2. Издава позволителни за ползване на лечебните растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост; 3. Издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения; 4.

Предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях. Настоящият раздел „Лечебни растения“ включва информация за видовете лечебни растения, местообитанието им, разпространението им, режимът на тяхното ползване, прогнозните количества суровина, морфологичните части, предмет на събиране, на които може да разчита местната икономика. Разделът представя и информация за необходимите мерки за опазване на лечебните растения и техните местообитания и находища.

II. ОПИСАНИЕ НА МЕСТОПОЛОЖЕНИЕТО НА ЕСТЕСТВЕНИТЕ НАХОДИЩА НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, УСЛОВИЯ В МЕСТООБИТАНИЯТА, КОЛИЧЕСТВО И СЪСТОЯНИЕ НА РЕСУРСИТЕ

Билки с търговско значение, находища , използване

Уточняването на видовия състав на лечебните растения в дадена територия, където ресурсът нормативно подлежи на управление, е сравнително труден проблем. Това произтича от факта, че се използват различни критерии за причисляване към категорията лечебни растения. За настоящия анализ е възприета дефиницията за лечебни растения в ЗЛР, а именно:

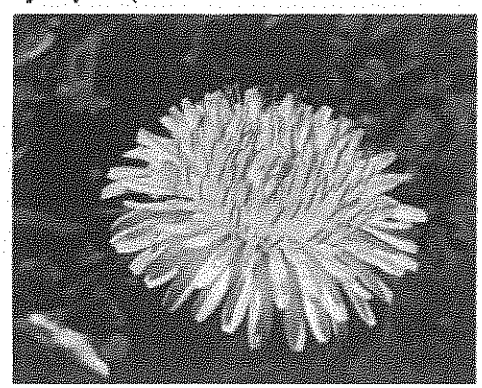
“Лечебни растения” са тези, които могат да бъдат използвани за получаване на билки.

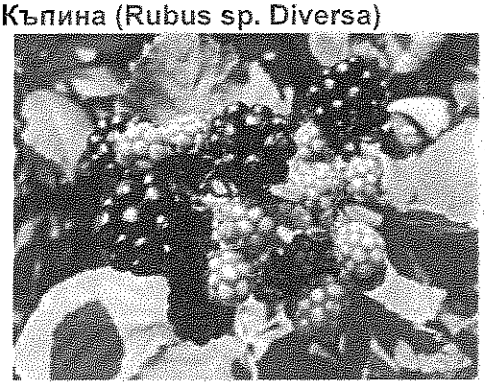
“Билки” са отделни морфологични растителни части или цели растения, както и плодове и семена от тях, които в свежо или изсушено състояние са предназначени за лечебни и профилактични цели, за производство на лекарствени средства, за хранителни, козметични и технически цели. Около 750 растения от българската флора се ползват като лечебни растения. Повече от 250 от тях се възприемат като стопански ценни видове. България изнася годишно над 15 000 тона билки, при ясно изразена тенденция за увеличаване на това количество.

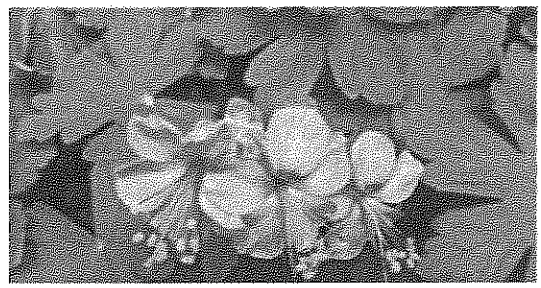
Най-разпространените и с важно значение са следните растения: бял равнец, камшик лечебен, полски и горчив пелин, червен глог, жаблек, изсипливче, червен и жълт кантарион, гингер, маточина, шипка, черен бъз, бъзак, живовляк, дива тиква, , обикновена леска, мразовец (есенен минзухар), смрадлика, мъждрян, лечебен росопас, бръшлян, обикновена луличка, лечебна комунига, мащерка, мента, гръмотрън, риган, драка, пиперице обикновено, чобанка, телчарка, пача трева, пълзящо прозорче, иглика, трънка, дребнолистна липа, трабузан/бабини зъби, подбел, лопен, върбинка лечебна, великденче, миризлива теменуга, бодлив залист, нисък тревист бъз, бяла върба, черно кучешко грозде, черен оман (заралистче), коприва обикновена, вратига и много други.

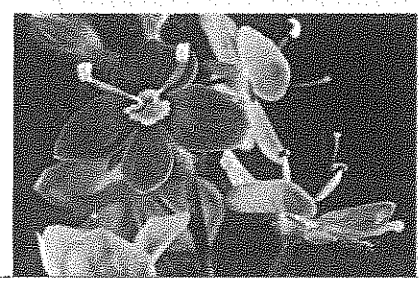
Таблица 1: Списък на лечебните растения, определени като такива с приложение към Закона за лечебните растения, срещащи се в земеделски земи, гори и в границите на

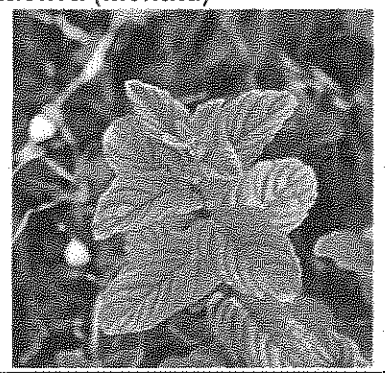
населените места на община Куклен

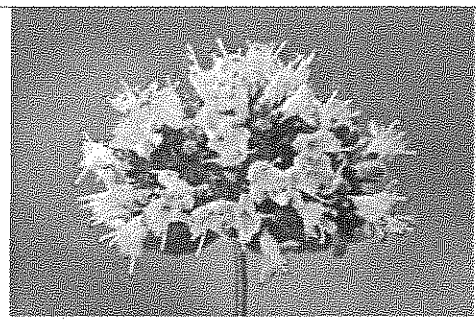
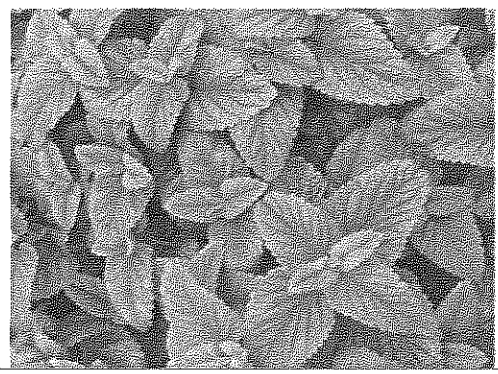
№ по ред	Вид	Описание и ресурсно значение
1	Иглика (Primula veris L.) 	многогодишно тревисто растение с късохоризонтално коренище с многобройни тънки корени. Листата са разположени в при основана розетка, елипсовидно ланцетни до яйцевидни. Цветоносното стебло е безлистно – 10-30 см високо.Съцветието е централен или едностранен сенник с 3-10 цвята,разположени на къси дръжки.
2	Горска ягода (Fragaria vesca L.) 	многогодишно тревисто растение с хоризонтално коренище. От пазвите на листата излизат дълги, вкореняващи се във възлите, пълзящи подземни издънки. Листата са сложни тройни с дълги до 20 см. дръжки, събрани при основна розетка.
3	Глухарче (Taraxacum officinale Weber) 	многогодишно тревисто растение с дебел, вретеновиден, вертикален корен. Стеблото е силно скъсено с при основна листна розетка и безлистни цветоносни стръкове. Цветните кошнички са единични, разположени на дълги и голи дръжки; Само в Европа са класифицирани над 1200 вида и подвида на това растение.

4	Мащерка (Thymus sp. Diversa) 	многогодишни тревисти растения вдървенели - най-малко в основата, формиращи сбити или рехави туфи. Стеблата са разклонени от основата, пълзящи приповдигащи се или изправени, четири ръбести. Цветовете са прешлени по 2 до много събрани във върхни съцветия.
5	Къпина (Rubus sp. Diversa) 	бодлив храст с многогодишни стебла с многобройни шипове. Стеблата са заоблени или ръбести. Листата са последователни, сложни тройни или длановидни с 5 листенца. Цветовете са най-често двуполови, развиват се само по 2 годишните клонки, събрани в гроздовидни или метлицовидни съцветия. Плодът е сборен съставен от многобройни черни, костилкови плодчета.
6	Шипка (Rosa sp. Diversa) 	бодлив храст висок 2-3 м. Клонките са изправени или извити, покрити с различни по големина и форма шипове. Листата са последователи, нечифтоперести, в основата с широки прилистници, срастнали с листната дръжка, листчетата са 5-7 яйцевидни или елиптични. Плодовете са сборни от многобройни едносеменни орехчета, разположени в разрастналите се хипантии, които при узряването се превръщат в несъщински плодове, наречени шипки, със сферична,

		бутилковидна, елипсовидна, яйцевидна или др. форма.
7	Жълт кантарион (Hypericum perforatum L.) 	многогодишно тревисто растение с хоризонтално пълзящо коренище. Стеблата са изправени или в основата възходящи, 20-100 см високи, цилиндрични с две надлъжни, слабо изпъкнали ребра, голи в горната част силно разклонени. Листата са срещуположни, приседнали, 5-30 мм дълги и 2-15 мм широки. Цветовете са жълти до оранжеви 10-35 мм, разположени на върха на стеблото.
8	Здравец (Geranium Macrorhizum) 	Многогодишно тревисто растениес плитко разположение хоризонтално коренище. Стеблата са прави. Листата са на дълги дръжки, 5-7 –делни, назъбени, влакнести.Цветовете са по върховете на стеблата, виолетово-червени. Цъфти през IV-VII. Расте по влажните и сенчести места по горите. Събират се листата, цветовете и коренищата, с което видът се унищожава.
9	Есенен минзухар (Crocus pallasii)	Многогодишно луковично тревисто растение. Листата са широко издължени. Цветовете са розово-виолетови, големи, в долната си част тънко и дълго тръбести, излизащи направо от луковицата. Развиват се през есента, а листата на следващата пролет. Събират се плодните кутийки, почти напълно узрели, не разпукнали се. Разстилат се в тъмни проветриви

		помещения за дозряване.
10	Полски хвощ (Equisetum arvense L.) 	Многогодишно растение счерно-кафяво коренище, покрито с власинки. От него напролет серазвиват кухи неразклонени прешленести кафяви стъбла, високи до30 см, на върха със спороносно класче, дълго 1-4 см. Следразсейването на спорите това стъбло умира и се развиват летни,зелени. безплодни, кухи, пръстеновидно разклонени стъбла дългидо 2 см, с шиловидно заострени зъбци (6-12 на брой).
11	Великденче (Veronica officinalis) 	е растителен род от семейство Живеничеви (Scrophulariaceae). У нас се срещат между 40 и 50 вида. Разпространява се по гори, поля и планини. Събира се надземната част по време на цъфтежа.
12	Бъз (Sambucus)	) е род двусемеделни растения от около 30 вида,основно разпространени в умерения пояс на северното полукълбо,но има и в южното. Повечето са храсти

		или ниски дървета. В България виреят 3 вида: черен, червен бъз и бъзак (тревист бъз).Внимание: зелените или недоузрели плодове, както и семената назрелите плодове съдържат самбуцин и самбунигрин, които саотровни. И при трите вида бъз плодовете имат високо съдържаниена витамин С. Еньовче (Galium aparine) – среща се из храсталаците. Използва се стрък от растението.
13	Мента (Mentha) 	вирее навсякъде, където почвата е влажна.Използват се листата.
14	Пелин (Artemisia absinthium) 	среща се из храсталаци, покрайгради и каменисти места. Използват се стръковете, които се берат по време на цъфтежа от юли до август.
15	Риган (Origanum vulgare L.)	Разпространено по поляни, горски сечища, просветлени гори храсталаци, редки гори и каменисти места. Използват се цветоносните връхни части събрани по време на цъфтеж, като се

		отрязват на около 20 сантиметра от върха Суши сена сянка.
16	Липа (Tilia argeantea) 	използва се за декоративно дърво при озеленяване и за това често се среща покрай улици и пътища, из паркове. Използваната част са цветовете с прицветниците и кората на дървото.
17	Дрян (Kornus mas) 	широко разпространен храст или дърво.Събират се плодовете.
18	Маточината (Melissa officinalis) 	е многогодишно тревисто растение растящо в южна Европа и Средиземноморието. На височина достига 70-150 cm. Листата имат лека миризма на лимон. В края на лятото се появяват малки цветове, пълни с нектар, които привличат пчели. Расте из храсталаци и редки гори по тревисти и каменисти места.

		Надземната част на маточината е използвана заради приятния и освежителен мирис, напомнящ на лимонова кора. Не бива да се смесва със силни подправки като мента, индийско орехче, джинджифил.
19	Лайката (Matricaria recutita) 	е едногодишно тревисто растение сразклонено стъбло високо до 50 см. Листата са двойно и тройноперести, нишковидни, нарязани. Цветните кошнички са разположени на върховете на многобройните стъблени разклонения на дълги дръжки и се състоят от околовръстни, бели, езичести,женски цветчета и вътрешни, тръбести, жълти, двуполови цветчета.Цветното легло е изпъкнало, а отвътре – кухо.

Съгласно чл.5 от Наредба №2 не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи стойностите определени, като процент от наличните в находището запаси: - корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си – до 70%; - корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – до 40%; - кори, листа и стъблени пъпки – до 40%; - листа – до 70%; - за стръкове – до 70% - за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове. Съгласно чл.6, ал.1 от Наредба № 2 експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Съгласно чл.6, ал.2 продължителността на периода за възстановяване е следния:

- при събиране на корени и коренища при видове, които лесно възстановяват ресурсите си – 2 год.;

- при корени и коренища при видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – 3 год.;

- при събиране на грудки – 2 год.;

- при събиране на листа – 1 год.;

- при събиране на стръкове от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си – 4 год.;

- при събиране на съцветия от иглика лечебна – 2 год.

Съгласно чл.6, ал.3 от Наредба № 2 не е необходим период за възстановяване при събиране на следните видове билки:

- коренища от коприва и троскот;

- стръкове от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си;

- цветни пъпки, цветове и съцветия;

- плодове и семена. Съгласно Допълнителната разпоредба от Закона за лечебните растения, ал.1, т.18 билки за лични нужди за билките в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг.;
- стръкове – до 2 кг.;
- листа – до 1 кг.;
- кори – до 0,5 кг.; цветове – до 0,5 кг.;
- семена – до 0,1 кг.;
- плодове – до 10 кг.;
- пъпки – до 0,5 кг.;
- талус – до 1 кг

Защитени зони по „Натура 2000" на територията на Община Куклен

Тя е важен елемент от изпълнението на поетия ангажимент от държавните и правителствените ръководители в Европа по време на срещата им на високо равнище в Гьотеборг през 2001 г. за „спиране на загубата на биологичното разнообразие до 2010 година". Досега в нея са включени около 20 000 обекта, които обхващат почти 20% от територията на ЕС. Целта на мрежата „Натура 2000" е да се опазват и управляват уязвими видове и местообитания в тяхната естествена област на разпространение в Европа, без оглед на национални или политически граници.

Тя се изгражда на базата на две директиви: Директива 79/409 за опазване на дивите птици, наричана Директива за птиците и Директива 92/43 за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, наричана Директива за хабитатите. НАТУРА 2000 не е система от строги природни резервати, където всички човешки дейности са забранени. В много места от мрежата по-голямата част от територията продължава да бъде частна собственост и ударенията ще бъдат върху осигуряването на подходящо екологично, икономическо и социално бъдещо управление. Икономически дейности, които не пречат на опазваните видове или местообитания спокойно могат да бъдат развивани. Очаква се мрежата „Натура 2000" да обхване почти една пета от територията на ЕС. На територията на общината са разположени следните защитени зони по Директива Натура 2000 с обща площ 8891 дка., както следва:

Защитена зона „Добростан" с код BG0002073

Защитена зона „Добростан" с код BG0002073 е обявена със Заповед №РД-528/26.05.2010 година на МОСВ (ДВ бр. 47/2010 г.).

Включена в списъка на защитените зони за опазване на птиците. Защитената зона трябва да осигури:

- Подобряване на местообитанията и осигуряване на условия за възстановяване и стабилизиране на гнездовите популации на царския орел, ловния сокол и белошипата ветрушка в района.

- Опазване местообитанията на други видове птици, застрашени в Европа, съгласно Бернската конвенция; видове птици от Закона за биологичното разнообразие.

Черен щъркел /Ciconia nigra/, Бял щъркел /Ciconia ciconia/, Осояд /Pernis apivorus/, Египетски лешояд /Neophron percnopterus/, Белоглав лешояд /Gyps fulvus/, Орел змияр /Circaetus gallicus/, Късопръст ястреб /Accipiter brevipes/, Белоопашат мишелов /Buteo rufinus/, Малък креслив орел /Aquila pomarina/, Царски орел /Aquila heliaca/, Скален орел /Aquila chrysaetos/, Малък орел /Hieraaetus pennatus/, Ястребов орел /Hieraaetus fasciatus/, Белошипа ветрушка /Falco naumanni/, Ловен сокол /Falco cherrug/, Сив кълвач /Picus canus/, Горска чучулига / Iullula arborea/, Глухар /Tetrao urogallus/, Планински кеклик /Alectoris graeca/, Ливаден дърдавец /Crex crex/,червеногърба сврачка /Lanius collurio/, Пернатонога кукумявка /Aegolius funereus/, Козодой /Caprimulgus europaeus/ и др. Масивът Добростан – Преспа, част от който се намира на територията на селата Яврово и Добралък (орнитологично важно място) предлага подходящи условия за гнездене и изхранване на редица редки и защитени видове птици като: обикновена ветрушка (SPEC 3 – видове, неконцентрирани в Европа с неблагоприятен природозащитен статус), малък орел (рядък вид), скален орел – рядък (SPEC 3), кръстат орел – застрашен (SPEC 1 – видове със световно природозащитно значение), белоопашат мишелов – застрашен (SPEC 3), осояд - застрашен (SPEC 4 - видове, концентрирани в Европа с благоприятен природозащитен статус и с намаляваща численост), лещарка (застрашен вид), пъстър скален дрозд – намаляващ вид (SPEC 3) и много други.

Защитена зона „Родопи – Средни" с код BG0001031

Включена е в списъка на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (списъка е приет с решение №661/16.10.2007 г. на МС/ДВ.бр. 85/2007 г.).

Защитени дървета

На територията на Община Куклен има едно защитено вековно дърво – бук в землището на с. Добралък, местността "Каркъма". На територията на Община Куклен няма: резервати, защитени местности и природни забележителности.

Зелени площи в населените места

Най-важна роля за градската околна среда, санитарно-хигиенните условия на живеене и свързания с това здравен статус на населението на община Куклен има зелената система. Зелената система включва следните категории зелени площи:

- Обществени паркове и градини;
- Специализирани паркове и градини;
- Санитарно-защитни озеленяване;
- Транспортно озеленяване;
- Озеленяване за ограничени ползване;

Те имат следните по-важни социални и екологични функции: рекреационни (задоволяват потребностите от спорт и отдих; естетически и ландшафтно-естетически; биоклиматични – приток на свеж чист въздух от крайградските зони, подобряване на микроклиматичните характеристики на средата; мелиоративни – преразпределение на повърхностния и подземен отток на водите; екологични – предотвратяване миграцията на замърсителите от урбанистичните дейности и транспорта, продуцират кислород, поглъщат част от вредните газове и праха, блокират миграцията на тежките метали (от транспорта и промишлеността) в почвата и околната среда. Местата за отдих и зелена система включват градинки и зелени площи в общинския център и кметствата, които са приоритетно оформени пред сградите с обществено предназначение. Зелените структури в санитарно-защитното озеленяване са с основно екологично предназначение – ветрозащитни пояси, озеленени крайречни сервитути, озеленени дерета и оврази, санитарно-защитни пояси, транспортно озеленяване. Транспортното озеленяване включва зеленината и уличните дървета по протежението на главните и второстепенни улици.

Основа на зелената система са озелененените площи, предназначени за широко обществено ползване – паркове, градини, улично озеленяване, представляващи публична собственост

Системата на зелените площи в населеното място представлява взаимно съгласувано разполагане на различните видове зелени и свободни площи с цел да се осигурят най-благоприятни хигиенни условия, декоративни ефекти и създаване на условия за отдеих на населението. Зелената система включва следните структурни елементи: тревни площи, декоративна растителност, алеи, площадки и архитектурни декоративни елементи и съоръжения. Озеленяването влияе на температурата, относителната влажност, скоростта на движение на въздуха; върху подобряване на химичния състав на въздуха, намаляване на праха в него, както и на намаляването на шума в градската среда. Озелененените площи за широко обществено ползване и площите със специфично предназначение са публична собственост на държавата и общините. Зелените системи и озелененените площи се устройват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите в наредбата. Поддържането на зелените площи за широко общиствено ползване се осъществява дейност "Чистота" към община Куклен.

IV.Защитени територии, защитени видове растения и животни

Законът за защитените територии (ЗЗТ) е приет от Народното събрание през ноември 1998 г. Той определя взаимоотношенията между институциите, отговорни за защитените територии и гарантира по-ефективното опазване на природата и защита на местните интереси. Законът въвежда съвременна и съобразена с международните норми категоризация на защитените територии: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк и защитена местност. Шестте категории защитени територии се различават по състояние и степен на съхраненост на дивата природа в тях. Това определя целите на управление на съответната защитена територия. Като правило може да се окаже, че колкото по-непокътната е природата, толкова е построг режимът на защита и управление на съответния природен обект. Това се изразява предимно в ограничаване на човешките дейности в него, с цел съхранение на естествените екосистеми. Мрежата „Натура 2000" е създадена през 1992 г. с приемането на Директивата за местообитанията, която заедно с Директивата за птиците представлява крайъгълният камък на политиката за опазване на природата в Европа.

V. ДЕЙНОСТИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ, ВКЛЮЧВАЩИ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО ИМ ПОЛЗВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Ползването на лечебните растения и опазването на техните ресурси включва:

1. събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;

2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;

3. събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата. Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения и настоящият раздел „Лечебни растения" към Програма за опазване на околната среда на община Куклен за периода 2025-2030г.

Събиране на лечебни растения

Предпоставка за събирането е познаването на лечебните билки. Ако притежаваме това познание тогава нещата вече опират до това да събираме билките в съответното време на съответното място и по съответния начин. Опитът показва, че най-добрите лечебни успехи се постигат с прясно набрани билки, които при тежки заболявания са абсолютно задължителни за да има ефект. Пресните билки човек може сам да си набере през ранна пролет понякога още в края на февруари та чак до ноември. Някои от тях може да се намерят даже и през зимата под снежната покривка, ако човек преди това си е отбелязал местонахождението им. За през зимата може да се приготви един не твърде голям запас от изсушени билки. За целта ние си ги набавяме в момента на най-голямото им съдържание на лечебни вещества. При ЦВЕТЧЕТАТА – в началото на цъфтежа; ЛИСТАТА – преди и по време на цъфтенето; КОРЕНИТЕ – изразяват се в ранната пролет или през есента; ПЛОДОВЕТЕ – събират се по време на зреенето. При това трябва да се има предвид следното: берат се само здрави, чисти растения, по които няма паразити! Билките да се събират в слънчеви дни в сухо състояние, когато росата вече е преминала.

Сушене на лечебни растения

Преди да се сложат да съхнат билките не се мият, а само се нарязват на дребно. След това се слагат на рядко върху кърпи или нещампована хартия и се сушат колкото може по-бързо на сянка или в проветриви топли помещения (тавани). При корени, кори или много сочни растителни части, често пъти се препоръчва изсушаване с изкуствена топлина. Температурата обаче не трябва да надвишава 35°С. Добре измити корени, имелът и върбовката е най-добре да се нарежат преди да се сложат да съхнат. Само сухи като клечки билки могат да бъдат съхранени за зимата. Най-подходящи за целта са стъкленици или картонени кутии с капак. Да се избягват пластмасови съдове и консервни кутии! Билките да не се излагат на светлина (да се използват цветни стъкленици най-подходящи за зелените).

Опазване на лечебните растения

Опазване на лечебните растения Морфологична част на събиране В резултат на нарасналия интерес към лечебните растения нараства както броят на използуваните видове, така и количеството, в което те се събират за местни нужди и за износ. България е голям износител на билки на световния пазар, което води до голяма опасност от унищожаване на редица растения, ако не се вземат мерки да се регламентира тяхното събиране.

Удостоверение от общината

когато билките са събрани от култивирани лечебни растения. За събиране и изкупуване на лечебни растения под специален режим на опазване и ползване от естествените им находища ежегодно до 31 декември на предходната година се подават заявки в РИОСВ. Билките събрани от лечебни растения под специален режим се придружават до крайния потребител със следните документи:

- Заповед на директора на РИОСВ, когато билките са събрани от естествените им находища;

- Удостоверение, издадено от общината, когато билките са събрани от култивирани лечебни растения;

- Позволително за ползване на билките. Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения. Позволително не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост. Позволително не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината. Позволително за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава от:

- директора на държавното лесничейство - за горите - общинска собственост и след заплащане на такса в общината;

- от кмета на общината, когато ползването е от:

1) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;

2) от териториите и акваториите в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината; Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земи държавен фонд. Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за: 1) плановите документи; 2) дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища; 3) научни изследвания и наблюдение на лечебните растения; 4) изграждане и поддържане на специализираните карта, регистър и информационна система за лечебните растения; 5) култивиране и преработка на лечебните растения; 6) обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения; 7) други дейности, свързани с управлението и контрола. Позволителното за ползване се издава на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, или на билкозаготвител - юридическо лице, и определя: 1) вида на ползването; 2) разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части; 3) района или конкретното находище; 4) начина на ползване; 5) задължения на ползвателя. При издаването на позволителни на територията на община Куклен се осъществява контрол по отношение на:

Водене на регистър на издадените позволителни за ползване на лечебни растения на територията на Община Куклен;

- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им;

- Отнемане на позволителното за ползване със заповед на Кмета на Общината, при настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността на титуляра на позволителното за ползване.

VI. ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И РАЗНООБРАЗИЕТО НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване. Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията. Община Куклен е с не до там добре изследвано биоразнообразие. Общинското ръководство се стреми да осъществи дейностите свързани със съхраняване, укрепване и възстановяване на ключови екосистеми, местообитания, видове и особености на ландшафта за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие. Целта на раздел „Лечебни растения“ е да се осигури комплексно, многократно и ефективно използване на перспективните

лекарствени растения, опазването им за задоволяване потребностите на населението, възстановяване качеството и предотвратяване изчезването на отделните видове и свързаните с тях компоненти на околната среда. С раздела „Лечебни растения" към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

За изпълнение целите на настоящия раздел „Лечебни растения" ще бъдат

предприети следните мерки:

Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата;

¬ Запознаване на жителите на общината чрез кметовете на кметства със заповедите на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по нейното изпълнение;

¬ Запознаване на ползвателите на лечебни растения с техните задължения и отговорности;

¬ Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения в общината;

¬ Даване на указания, относно начина на ползване на лечебните растения на територията на Община Куклен, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с Наредбата по чл.27 от ЗЛР;

¬ Определяне на режим за ползване на находищата при наличие на увреждане на същите; ¬ Предписания към собствениците на земи, гори, води или водни обекти, около които има находища на лечебни растения, недопускане увреждането на естествените находища при използването на пестициди и минерални торове;

¬ Забраняване ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие, както и в нарушение на наредбата по чл. 27 от ЗЛР;

¬ Участие на обществеността по вземането на решения, във връзка с опазването на лечебните растения на територията на общината;

¬ Съобразяване на издадените позволителни за ползване, съгласно състоянието на ресурсите и плановите документи;

¬ Контрол върху дейността на лицата, събиращи билки от лечебни растения;

¬ Провеждане на информационна и разяснителна кампания сред населението, запознаването им с видовете лечебни растения, начина на събиране на билките и нормативната уредба;

¬ Изследване и картиране на лечебните растения на територията на общината;

¬ Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана брането на ранноцъфтящи пролетни цветя от естествените им находища;

¬ Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана на брането на липов цвят.

Препоръки за устойчиво ползване на лечебните растения и опазване на находищата

Основен елемент при планиране на ползването на ресурсите от лечебни растения са обвързвани с размера и състоянието на запасите от конкретните видове по землища. Направена е приблизителна оценка на разпространението, състоянието и нивото на експлоатационните запаси на лечебните растения, които са в ефективен стопански цикъл, с приоритет на видове, поставени под ограничителен режим и видове, които се събират в големи количества през последните години. Известни са рисковете от консервационна и стопанска гледна точка, когато дейността се управлява без наличието на регламент и план за ползване на ресурса. При събиране на плодове и цветове от дървесни видове не трябва да се допуска рязането и чупенето на клони. Необходимо е да се ограничи до минимум събиране на подземни части (корени, коренища, грудки и луковици) както и на кори, тъй като ефектът на пряко унищожаване е неоспорим и запазването на част от находището и осигуряване на период за възстановяване е задължително. Много важен кръг от действия е свързан с повишаване на природозащитната култура на местното население и най-вече на събирачи и заготвители. Необходимо е да се разработят и разпространят информационни материали (забранени видове и основни правила за събиране), с цел да се ограничи събирането на редки и застрашени лечебни растения поради незнание или унищожаване на находища поради неправилно бране. Налице са обективни условия за прилагане на природозащитни стимули за развитие на алтернативни дейности, косвено намаляващи отрицателното влияние върху лечебните ресурси. Това може да се осъществи със създаване на култивирани насаждения от лечебни и етеричномаслени култури, които може да бъдат финансово подпомогнати от европейските фондове. Устойчиво ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения, може да се достигне с недопускане събиране на количества над установените в програмата и периодично актуализиране на състоянието на местообитанията.

VII. ИЗБОР И РЕГЛАМЕНТ НА ТЕРИТОРИИ, КОИТО НЕ СА ЗАЩИТЕНИ, НО ИЗИСКВАТ ПОДХОДЯЩО УПРАВЛЕНИЕ С ЦЕЛ УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В ТЯХ

В Община Куклен няма територии, които да изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях.

VIII. МЕСТНИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ЗА НАЧИНИТЕ НА ЗЕМЕПОЛЗВАНЕ СЪОБРАЗНО ИЗИСКВАНИЯТА НА НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ И ПЛАНОВИТЕ ДОКУМЕНТИ ОТ ПО-ВИСОКА СТЕПЕН

Съгласно Наредба №1 за опазване на озеленените площи и декоративната растителност се забранява събирането на семена, плодове, резници, брането на билки без индивидуално позволително от общината и заплатена такса за това, както и унищожаването и увреждането на находищата на лечебни. Собствениците на гори, земи, води или водни обекти, в които има находища на лечебни растения са длъжни да прилагат мерките за опазване на лечебните растения, предвидени в Закона за лечебните растения и раздел „Лечебни растения" в общинската програма за опазване на околната среда. Позволителните за събиране на лечебни растения в земи и гори общинска собственост се издават от Кмета на общината, въз основа на писмено заявление от заинтересованото лице, което трябва да е регистриран билкозаготвител в РИОСВ, съгласно Закона за лечебните растения или физическо лице. Забранява се ползването на лечебни растения по начин и със средства, които водят до увреждане на местообитанията им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие. Забранява се събирането, изкупуването, първичната обработка и търговията с билки от лечебни растения под специален режим на опазване и ползване в нарушение на заповедта за обявяването им. За защитените диворастящи лечебни растения се забранява:

- Сечението, брането, изкореняването, хербаризирането, независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;

- Унищожаването и увреждането на находищата им;

- Притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или на части от тях;

- Събирането на семена, луковици, коренища и други репродуктивни органи;

Пашата на селскостопански животни в гори и земи от горския фонд, когато тази дейност противоречи на предвижданията за опазването на определени видове лечебни растения;

- Ползването на лечебни растения, представящо стопанска дейност, без необходимото позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения.

IX. ВИДОВЕ ПОД СПЕЦИАЛЕН РЕЖИМ

Определени видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайни тенденции към намаляване или има опасност от появяване на такива тенденции. Специалния режим се определя ежегодно до 10 февруари със заповед на министъра на околната среда и водите, която се обнародва в държавен вестник. Специалния режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на годишно допустими за събиране количества билки по райони или находища; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

X. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията. При прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения" към общинската програма за опазване на околната среда на Община Куклен естествените находища ще се опазят от увреждане и унищожаване, ще се осигури устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд и няма да се допусне изменението на популациите им, при което да се влошат биологичните им показатели или да се затрудни естественото им възстановяване. При изпълнението на предвидените в предишната глава мерки ще се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, както и ще бъдат задоволени потребностите от лечебни растения на населението.

При правилното прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения" към общинската програма за Опазване на околната среда на Община Куклен, ще се постигне опазването на:

- Естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фон със сегашна или бъдеща ценност;

- Разработването на система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното Смрадлика (Cotinus coggygria) За лечебни цели се използват листата 5 000 листа 70% лист 3500 кг. 1 година Тревист бъз (Sambukus ebulus) Цвят и плод 3 000 цвят 6 000 плод 80% цвят 2 400 кг. 80% плод 4 200 кг. Не е необходим Не е необходим Бял имел (Viscum album) Лист 2 000 лист 70% 1400 кг. Не е необходим Дяволска уста Leunuris cardiaka L. Стрък 5000 стрък 70% 3500 кг Не е необходим Полски хвощ Egusetum arvense Стрък 2000 стрък 70% 1400 кг Не е необходим Магарешки бодил Carduus acanthoides L. Цвят 15000 цвят 70% 10500 кг Не е необходим ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА 39 разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси;

- Екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете;

- Изменението на популациите им, при което се влошават биологичните им показатели или се затруднява естественото им възстановяване;

- Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри, популациите на видовете и екосистемите, включващи популациите

XI. ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИИ

Стандартизирани термини и дефиниции за научни и управленски цели в областта на ресурсологията на лечебните растения в национален мащаб не са възприети. В РЛП са използвани легални термини и дефиниции от Закона за лечебните растения, и адаптирани дефиниции, като:

• **Лечебни растения** са тези, които могат да бъдат използвани за получаване на билки;

• **Билки** - отделни морфологични растителни части или цели растения, както и плодове и семена от тях, които в свежо или изсушено състояние са предназначени за лечебни и профилактични цели, за производство на лекарствени средства, за хранителни, козметични и технически цели;

• **Естествено находище** - местообитание заедно с популация от диворастящи лечебни растения;

• **Естествено местообитание** - пространствено ограничена територия, включваща всички компоненти на неживата и живата природа, които със своите параметри определят условията за съществуване на природните популации;

• **Условия на средата** - всички фактори на неживата и живата природа, характеризиращи местообитанието;

• **Популация** - териториално обособена съвкупност от индивиди от един и същи вид, които могат свободно да обменят помежду си генетичен материал;

• **Устойчиво ползване** - ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения;

• **Ресурси от лечебни растения** - съвкупността от лечебни растения, разгледани като природен продукт, използван от хората за задоволяване на сегашни или потенциални техни нужди;

• **Режим на ползване на находището** - система от мерки, включваща периоди на експлоатация и покой за възстановяване на ресурсите от лечебни растения;

• **Приоритетни типове природни местообитания** - местообитания на приоритетни видове лечебни растения или които са определени като такива по силата на международни споразумения, по които Република България е страна;

• **Морфологични части** - коренът, коренището, луковицата, грудката, стръкът, листът и цветът на растението;

• **Начин на ползване** - указания относно начина на събиране на билките (изкопаване, откъсване, изрязване, обелване), използваните инструменти и необходимите изисквания за възстановяване на находището; ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

• **Добив** – количеството полезна биомаса, добивано от единица площ;

• **Биологичен запас** – количеството полезна фитомаса, образувано от всички (използваеми и неизползваеми) екземпляри от даден вид върху всички подходящи или неподходящи за събиране участъци (находища);

• **Експлоатационен запас** – количеството полезна биомаса, образувано от всички използваеми или неизползваеми екземпляри от даден вид върху всички подходящи за събиране участъци (находища);

• **Оборот на добива** – период, включващ година на събиране и брой години необходими за възстановяване на запасите от биомаса.

• **Възможен годишен добив** - количеството полезна биомаса, което може да бъде събирано ежегодно на дадена територия без да се нанесат щети на стопански значимите находища.